

DE VRIJE GEESTEN VAN RUIGOORD

Niemandland wordt kunstenaarsparadijs

Ruigoord, een roemruchte plek onder de rook van Amsterdam. Ooit het strijdtoneel van krakers, het walhalla voor hippies en kunstenaars, maar een doorn in het oog voor de op expansie beluste ambtenaren van het Waterlooplein. Het natuurrijke gehucht kent een bloemrijke geschiedenis. Hoe was het leven op anarchistisch Ruigoord en bestaat het gedachtegoed van de vrijgevochten geesten nog?

TEKST MAROESJA HUPKES FOTOGRAFIE JACQUELINE DERSJANT

Hans Plomp: 'Ruigoord lag erbij als een spookdorp. Deels afgebroken, verlaten, dichtgetimmerd en vervallen. Maar toen ik de kerk zag, wist ik: dit is het!'

RUDOLPH STOKVIS

Geboren in 1935 in Amsterdam. Groeide op in een volksbuurt en werd professioneel danser. Hij trad veel op in het buitenland, als danser en later achter de schermen. In Parijs produceerde hij vele theatervoorstellingen. Pas in 1973 keerde hij terug naar Amsterdam om zijn oude vrienden op te zoeken. Zij hadden Ruigoord ontdekt en zo kwam het dat ook Rudolph er belandde. Hij is artistiek leider van Ruigoord, coördinator van Stichting Ruigoord en organiseert met het Ballongezelschap manifestaties in binnen- en buitenland.

HANS PLOMP (rechts)

Geboren in 1944 in Amsterdam. Op de middelbare school begon hij met het schrijven van gedichten. Na zijn studie Nederlands werkte hij enige tijd als leraar. In 1968 publiceerde hij zijn eerste roman. Daarna schreef hij vele succesvolle boeken en gedichtenbundels. In 1973 bezette hij met vrienden en vriendinnen Ruigoord. Samen richtten zij het Amsterdams Ballongezelschap op en reisden ze de hele wereld over. Hans organiseert jaarlijks met Pinksteren het literaire festival Vurige Tongen op Ruigoord.

1835

Op Ruigoord, een eiland in het IJ, timmert een landbouwer het eerste huisje.

1873

Ruigoord verliest de status als eiland. Er ontstaat een dorpje met zo'n honderd mensen uit Zeeland en West-Friesland. Zij worden ingeschakeld als landarbeiders in de nieuwe polder.

1892

De eerste steen voor de bouw van een rooms-katholiek kerkje wordt gelegd. Bestuurlijk valt Ruigoord onder de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

1964

Joop den Uyl, Amsterdamse wethouder Economische Zaken, lanceert een uitbreidingsplan voor de aanleg van de Afrika-haven en petrochemische industrie.

1965-1971

De gemeente Amsterdam koopt gronden aan in de Houtrakpolder. Direct worden meters zeezand opgespoten: 'het zand van Joop'. Ruigoord wordt ontruimd en de bewoners moeten een ander heenkomen zoeken.

1972

Kunstenaars ontdekken het dichtgetimmerd en verwaarloosde Ruigoord.

November 1972

In café de Brug worden de eerste plannen gesmeed voor het kraken van Ruigoord. Ook ontstaan hier de ideeën voor wat later het Amsterdams Ballongezelschap zal worden: een groep globetrotters en Ruigoord-bewoners die met een oude omgebouwde stadsbus reizen maakt door Europa, Mongolië, Rusland, India en Zuid-Afrika, en onderweg optredens geeft voor de lokale bevolking.

23 juli 1973

Strijdlustige vrijbuiters kraken Ruigoord en weten de sloop van de kerk en tegen te houden.

Rudolph Stokvis: 'Wij hameh advocaten in de hand en baldeh een vuist tegeh de grote vijand. En in de tussetijd viel onze gemeenschap buiteh de wet'

Rondrijdend door het grauwe industriegebied van Westpoort, doemt bij de Accraweg een wild begroeid stukje natuurschoon op. Ruigoord lijkt niemandsland. Het wordt beschermd door een dijk, maar de haven en industrieterreinen liggen benauwend dichtbij. Langs een landweg staan vervallen, beschilderde huisjes, wat eigenzinnige bouwsels en een pittoreske kerk.

De ontdekking van niemandsland

In de kerk van Ruigoord, bij een brandende bemoeienissen van buitenaf hun talenten kunnen ontwikkelen. Maar dat ging niet zonder slag of stoot. Samen met een aantal kunstenaars en geestverwanten was hij begin jaren zeventig op zoek naar een pand waar ze in communievorm konden leven. Hans: 'De punkers waren in die jaren de rebellen van een nieuwe generatie. Zij wilden geen *love* en *peace* meer, zoals wij. Fuck de hippies!, riepen zij. De nieuwe generatie ging aan de coke, heroïne en andere narigheid. Dat was niet wat wij voor ogen hadden. Wij wilden een plek creëren waar we als kunstenaars in volle vrijheid onze ideale konden nastreven.'

Door een wonderbaarlijk toeval vindt Hans uiteindelijk de ideale plek voor zijn kunstenaarscommunune. Als hij in 1971 door de Marokkaanse woestijn trekt, ontmoet hij bij een oase een ziek Frans meisje. Hij brengt haar in zijn Deux Chevaux naar het ziekenhuis en vervolgt zijn reis. Twee jaar later loopt hij de vrouw in Amsterdam opnieuw tegen het lijf. Hans: 'Ze vertelde me over haar vriend, die in een vervallen dorpje, Ruigoord genaamd, aan de rand van de stad wat kippen hield in een van de leegstaande huisjes. Ik had nog nooit van die plek gehoord, maar ging direct een kijkje nemen. Ruigoord lag erbij als een spookdorp. Deels afgebroken, verlaten, dichtgetimmerd en vervallen. Maar toen ik de kerk zag, wist ik: dit is het!'

Bezetting van de kerk

Dat het dorpje er zo verlaten bij lag, had alles te maken met de inmiddels vergevorderde plannen van de gemeente Amsterdam om er fabrieken en een petrochemische haven te bouwen. Heel Ruigoord zou ten prooi vallen aan de sloperskogel. De grondbezitters waren uitgekocht, de bewoners van Ruigoord gedwongen te verhuizen, en het gebied rond Ruigoord werd met zand opgespoten. Een van de weinigen die zich hevig bleef verzetten tegen de ontruiming was de pastoor. Zijn kerk mocht niet ten onder gaan aan de komst van die stinkende industrie. Maar hij was oud, arm en verbitterd en uiteindelijk zag hij zich genoodzaakt de strijd op te geven. Althans: hij besloot Hans en diens aanhangers te helpen met het kraken van de kerk. Op 23 juli 1973, toen de bulldozers al onderweg waren, gaf de pastoor de jongens zijn zegen en overhandigde hij de sleutel. Hans: 'We bezetten de kerk en barricadeerden de ingang van het dorp met auto's. Het was ontzettend spannend. De bulldozers stopten en bleven voor onze barricade staan. Er gebeurde niets... ze bleven daar maar staan. Tot ze na een tijdje rechtsomkeert maakten. Iedereen was euforisch natuurlijk, het was één groot feest.' Achteraf bleek dat de verantwoordelijke wethouder die dag niet bereikbaar was. De slopers konden dus niks anders doen dan onverrichter zaken terug te gaan.

Juridische strijd

De krakers zorgden voor nieuw leven op Ruigoord. Ze knapten de huizen provisorisch op en voelden zich er al snel helemaal thuis. Maar de grote vraag was hoelang ze konden blijven. De gemeente Amsterdam bleef namelijk hardnekkig aandringen op industriële uitbreiding en economische groei. Als het aan de gemeente lag, werd Ruigoord zo snel mogelijk van de kaart geveegd. Gelukkig stond er in februari 1973 een beschermengel op die het opnam voor de nieuwe bewoners. Frank Jsselmuiden werd aangesteld als burgemeester van de gemeente Haarlemmerliede, waar Ruigoord toen nog bij hoorde. Hij trok zich het lot van het dorp aan en ontdekte dat de gemeente Amsterdam niet het recht had om Ruigoord te slopen. Er volgden jaren van juridisch getouwtrek. Rudolph Stokvis (72), ▶

1973
Vanwege de otiecrisis is de bouw van de Afrika-haven voorlopig van de baan.

Februari 1973
Frank IJsselmuiden wordt benoemd tot nieuwe burgemeester van de gemeente Haarlemmerliede.

1975
Vrienden en bekenden van Ruigoord richten het Comité 2000 op. Zij stellen zich ten doel elk jaar een feest te organiseren, als vingeroefening voor het millenniumfeest. Ze willen alle obstakels die de aankomende 25 jaar het feest van de eeuw zouden kunnen verzeiken, uit de weg ruimen. Leden krijgen een zogenaamde 25-rittenkaart.

Juli 1975
Eerste reis van het Ballongezelschap met de zestien jaar oude Magic Bus naar Theater du Soleil in Parijs.

December 1980
Het Ballongezelschap organiseert voor het eerst een Ballonnenfeest in Paradiso.

1984
De gemeente Haarlemmerliede dient een plan in om van het gebied rond Ruigoord een groenzone te maken. Dit bestemmingsplan wordt afgewezen.

Augustus 1985
Bij volle maan vindt het eerste Landjuweel-festival plaats. Kunstenaars en zielsverwanten van over de hele wereld zijn aanwezig.

1991
Volgens een nieuw bestemmingsplan moet Ruigoord plaatsmaken voor industrie- en een haven terrein.

1997
De gemeente Amsterdam blaast nieuw leven in de plannen voor de bouw van de Afrikahaven.

1 juli 1997
Ruigoord wordt ingelijfd bij Amsterdam.

bewoner van het eerste uur en drijvende kracht achter het huidige Ruigoord: 'Wij namen advocaten in de hand en balden samen een vuist tegen de grote vijand. En in de tussentijd viel onze gemeenschap buiten de wet.' Anarchie vierde hoogtij. De natuur ging haar vrije gang en er was niemand die de bewoners iets kon maken.

Homo ludens

Rudolph Stokvis werkte lange tijd als danser en theaterproducent in Parijs. Op veertigjarige leeftijd kwam hij terug naar Amsterdam. Hij settelde zich in een van de bouwvallige huisjes op Ruigoord en stichtte er zijn gezin. 'Het huis was net een kippenhok, zonder elektriciteit en stromend water. Maar de omgeving was prachtig! Hier wilde ik wonen. Ik dacht: die sloop, dat loopt zo'n vaart niet. Sterke jongens als ze ons hier weg krijgen, desnoods metselen we ons vast in de kerk.'

Net als Rudolph en Hans waren de mensen die in Ruigoord kwamen wonen veelal kunstenaars; schrijvers, beeldhouwers, schilders en theatermakers. Maar wat de bewoners vooral met elkaar gemeen hadden was een bepaalde manier van leven: als homo ludens, de levenslustige, spelende mens, altijd op zoek naar nieuwe ervaringen en het doorbreken van grenzen. Zo werd er geheel in de geest van die tijd ook geëxperimenteerd met psychedelische drugs. Hans: 'Dan kwamen we in de kerk bijeen om samen in een hogere dimensie te geraken. Elk middel doet een poortje naar een ander deel van je geest open. Een openbaring, maar soms ook gevaarlijk. Je kunt er in blijven hangen.' Op Ruigoord werd geleefd met een open mentaliteit die zich keerde tegen het kapitalisme en de individualistische samenleving. Je kon er je fiets onbeheerd achterlaten, de voordeur wagenwijd openzetten en niemand speelde er de baas. Rudolph: 'Het was geen commune. Ieder had zijn eigen leven, maar er werd wel voor elkaar gezorgd. Kinderen liepen overal naar binnen, konden meeten of werden door wie dan ook naar school gebracht. We leefden het leven met wederzijds respect in een experimentele woongemeenschap waar familiebanden niet vastomlijnd waren en opgelegde structuren niet bestonden.'

Hippiekinderen

Nanda van Wolferen (26) en Chandra Frank (17) groeiden op in deze historische speelplaats, als kroost van ouders die de idealen van de jaren zestig koesterden. Met hun wijde pijpen, bloemetjesjurken en vrije opvoeding verschilden ze van hun klasgenootjes. Ze waren anders en kwamen van Ruigoord, daar waar alles mocht.

De roodharige Nanda werd in de pastorie naast de kerk geboren. Uit handen van de pastoor kregen haar vrijgevochten ouders eerder in 1973 de gedenkwaar-

dige sleutel van de pastorie in bezit. Ze groeide er met haar drie zussen op, tot ze op achttienjarige leeftijd Ruigoord achter zich liet. 'Ik was het dorpsgevoel zat. Je kon niks doen of iedereen wist het. Sindsdien ben ik niet vaak meer teruggekeerd. Er is zo veel veranderd. Mijn ouders zijn gebleven tot de laatste snik, maar ook zij moesten uiteindelijk na dertig jaar vertrekken.' Want hoewel Ruigoord vandaag de dag nog als kunstenaarsgemeenschap bestaat, vanaf 2000 zou er niet meer mogen worden gewoond. Wat vroeger diende als hun woonkamer, fungeert nu als expositieruimte van kunstenaars waar Nanda nog nooit van heeft gehoord. Toch denkt ze met weemoed terug aan een onbezorgde jeugd: 'Alle kinderen uit het dorp speelden met elkaar, buiten in de natuur tot 's avonds laat. Ook Chandra kent ze goed.' 'Mijn oudere zus paste vaak op haar.'

Buitenbeentjes

Chandra, een rebelse tiener met een grote bos krullen, werd in 1990 op Ruigoord geboren. Haar moeder, sieradenmaakster en haar vader, beheerder van Ruigoord, hebben altijd gevochten om er te kunnen blijven wonen. Ook zij werden uiteindelijk gedwongen naar de stad te verhuizen, maar zijn nog steeds actief in de gemeenschap. De meiden hebben een avontuurlijke jeugd gehad. Hutten bouwen, fikkies stoken, zwemmen in het meertje en optreden met circusacts. Niet alleen op Ruigoord, ook bijvoorbeeld in India, als ze met het Amsterdams Ballongezelschap (zie pagina 96) de wereld over toerden. Of Denemarken, herinnert Chandra zich: 'Elke dag hielden we een open podium. Ik deed dan met vriendinnetjes een circusact die we thuis hadden geoefend. Buikdansen, steltenlopen en zingen. Helemaal fantastisch.' Maar niet alles was zaligmakend. Nanda: 'Mijn ouders hadden het niet breed. Ik ging altijd met zelfgemaakte kleren naar school. Soms riep ik dan heel hard: Ik wil ook een jas uit de winkel! Later heb ik me zelfs geschaamd voor mijn ouders. Dan wilden vriendinnen van school komen spelen maar dan dacht ik: help, mijn ouders zijn rare hippies en mijn vader heeft lang haar.' Ook Chandra weet nog goed dat het niet altijd even leuk was. 'In de winter was het thuis verschrikkelijk koud. We hadden wel een houtkachel maar dat hielp niet echt. Het tochtte aan alle kanten. Ik baalde er ook van dat we geen kabeltelevisie hadden. Alleen Nederland 1, 2 en 3.'

Landjuweel en kerkfeest

Een jaarlijkse traditie waar iedereen naar uitkeek was het festival Landjuweel. Op de uitgestrekte zandvlakte sloegen duizenden mensen tussen de bomen en struiken hun tenten op. Ze namen deel aan optredens of gingen als toeschouwers een week lang uit hun dak. Rudolph organiseerde samen met vrienden in 1985 het eerste Landjuweel: ▶

Chandra Frank: 'In Denemarken deed ik elke dag met vriendinnetjes een circusact. Buikdansen, steltenlopen en zingen. Helemaal fantastisch'

Chandra Frank

Geboren in 1990 op Ruigoord. Ze groeide op als enig kind maar beschouwde haar vrienden in het dorp als broers en zussen. Chandra ging naar de basisschool in Spaarndam. In 2001 vertiet ze samen met haar ouders Ruigoord. Ze kregen vervangende woonruimte aangeboden in de Jordaan. Chandra zit nu op het Berlage Lyceum in Amsterdam en doet dit jaar eindexamen.

Nanda van Wolferen (rechts)

Geboren in 1981 op Ruigoord. Ze is de jongste telg uit een gezin van vier kinderen. Haar jeugd speelde zich groten-deels af in en rond de kerk van Ruigoord. Vriendjes waren vaak jaloers dat zij in de mooie pastorie woonde. Net zoals de andere kinderen uit het dorp, ging Nanda naar de basisschool in Spaarndam. De middelbare school volgde ze in Haarlem. Op achttienjarige leeftijd koos zij voor een eigen leven in Amsterdam. Binnenkort studeert ze af aan de Academie voor Beeldende Vorming.

Amsterdams Ballongezelschap

Veel Ruigoord-bewoners hadden in de jaren zestig rondgezworven over de wereld. Nadat de spanning van het kraken eraf was, besloot een groep bevriende kunstenaars onder wie Hans Plomp en Rudolph Stokvis, de wereld verder te gaan verkennen. Zij riepen het Amsterdams Ballongezelschap in het leven. Vanaf 1973 maakten de globetrotters met een oude omgebouwde stadsbus verschillende reizen. Ook kinderen en zielsverwanten uit de stad stapten in. De tochten gingen onder meer door Europa, Mongolië, Rusland, India en Zuid-Afrika. Onderweg gaven ze optredens voor de lokale bevolking. Dit leverde soms hilarische taferelen op. Hans: 'In Marrakech voerden we een buikdansact op. We werden bekogeld omdat bloot in die cultuur verboden was.' Maar waar de avonturiers zich ook bevonden, de huishaven was altijd Ruigoord.

Rudolph Stokvis: 'De tijdscapsule is nu al een mythe geworden. Sommigen denken dat er een schat in ligt'

16 juli 1997

Milieuactivisten van de beweging GroenFront! bestormen het natuurgebied op de vlakte van Ruigoord en stichten het actiekamp Vrijstaat Groenoord.

7 oktober 1997

Het actiekamp van GroenFront! wordt met harde hand door de ME ontruimd.

1998/1999

De gemeente Amsterdam is bezig met de uitvoering van het project Afrika-haven.

Augustus 1999

Ruigoord-kunstenaars beginnen aan een laatste vreedzame protestactie: de bouw van de Toren van Babel.

29 december 1999

Stichting Comité 2000 organiseert een hallucinerende Psi-Lennium-party in Paradiso.

31 december 1999

Bij het aanbreken van het jaar 2000 wordt de Toren van Babel door een onvergetelijke vlammenzee in de as gelegd.

2000

Ruigoord mag blijven bestaan als culturele vrijplaats op voorwaarde dat mensen er niet meer zullen wonen.

Mei 2001

Ruigoord wordt officieel onbewoonbaar verklaard. In een beeldhouwwerk op het kerkplein worden het verleden, heden en de toekomst van Ruigoord veilig opgeborgen. In de tijdscapsule, die in 2026 mag worden geopend, plaatsen bewoners documenten, kunstvoorwerpen en toekomstverwachtingen.

2004

Het is afgelopen met het gedoogbeleid. De allertuiste bewoners worden gedwongen te vertrekken.

November 2007

Verlenging van de huur-overeenkomst die Ruigoord heeft met het Amsterdams Havenbedrijf. Ruigoord blijft in ieder geval nog tien jaar een culturele vrijhaven.

'Zielsverwanten uit verschillende culturen kwamen bijeen. Bij volle maan filosofeerden we over kunst en het leven. Ons motto was: laat zien waar je goed in bent en entertain vooral jezelf.' Landjuweel werd een wereldwijd begrip. Chandra: 'Allertei vrolijke en gekke mensen verzamelden zich. Ook wij mochten optreden. Als mijn ouders aan het werk waren in hun atelier banjerde ik alleen door de mensen-massa. Het was er veilig. Eén keer zijn mijn ouders ongerust geweest. Toen waren de Hells Angels langsgelkomen en konden ze me niet vinden.' Ook in de kerk werd regelmatig gefeest. Het was een gemeenschappelijke ruimte voor de dorps-bewoners waar bijeenkomsten vaak spontaan uitmondten in een uitbundig geestverruimend festijn. Nanda: 'Ik help met mijn zussen vaak mee achter de bar. Heel gezellig was het. Maar als wij in bed lagen, kon ik niet slapen van het kabaal.' Chandra: 'Soms liep ik met een schaal hapjes rond en dan viel ik uiteindelijk op een bank in slaap. Sommige mensen vinden dat raar, maar ik wist niet beter. Ik ben er echt niet slechter van geworden.'

Vrijstaat Groenoord

Wat Nanda en Chandra zich nog goed herinneren is het kamp dat de actiegroep GroenFront! in 1997 bouwde om de vernietiging van de natuur op de vlakte van Ruigoord tegen te gaan. De graafmachines stonden namelijk al in de startblokken om met de aanleg van de Afrikahaven te beginnen. De leden van de actiegroep vestigden zich er, in boomhutten, tunnels en houten uitkijktorens. Ze noemden het gebied Vrijstaat Groenoord. Nanda: 'Ik vond dat de sfeer in het dorp door hen veranderde en hield me afzijdig. Ze vochten wel voor een goede, maar helaas verloren zaak.'

Op 7 oktober 1997 werd achthonderd man ME ingezet om de activisten definitief uit hun kamp te halen en de werkzaamheden voor de Afrikahaven te hervatten. Chandra: 'Het was een invasie. Overal liep pers en ik ging met mijn vader kijken. Voordat ik het wist, zaten we in een politiebusje op weg naar het politiebureau. We hadden niks gedaan.' Hans: 'Wij hadden sympathie voor de actievoerders, maar deden zelf niet mee. Ons gevecht was anders. Wij onderhandeldden liever op een vreedzame manier met de gemeente en het Havenbedrijf.'

Toren van Babel

GroenFront! had verloren en de aanleg van de haven ging gestaag verder. In 1999 kwam in de gemeenteraad een compromis tot stand waardoor Ruigoord kon blijven bestaan als werk- en cultuurruimte. Helaas mocht er niet meer worden gewoond. De kunstenaars en een aantal volhardende milieuactivisten startten met een laatste opzienbarende protestactie: de bouw van een gigantische toren. Uit afvalhout en pallets creëerden ze in vier maanden een colosseum.

Chandra: 'Op die Toren van Babel heb ik dagenlang gespeeld. Helemaal bovenin kon je op een net liggen en dan keek je zestien meter naar beneden.' Bij het aanbreken van het jaar 2000 werd de beruchte Toren van Babel door de bewoners in brand gestoken. Het was een vuur met een boodschap: het oude Ruigoord was voorgoed verdwenen, maar daaruit werd een nieuwe culturele vrijhaven geboren.

Tijdscapsule

Het laatste ritueel om het oude tijdperk symbolisch af te sluiten vond plaats in 2001. Op het kerkplein werd in een beeldhouwwerk een tijdscapsule geplaatst. Hierin konden vroegere dorpsbewoners hun dromen, toekomstverwachtingen en memorabele zaken verbergen. Rudolph en Hans namen enthousiast deel aan de happening. Zij legden er foto's, persoonlijke boodschappen en reisverslagen in. Pas in 2026 mag de capsule door een nieuwe generatie worden geopend. Rudolph: 'De capsule is nu al een mythe geworden. Sommigen denken dat er een schat in ligt.' Chandra kan niet wachten tot de onthulling: 'Hopelijk sta ik over achttien jaar met mijn kinderen om die tijdscapsule. Maar het idee dat mijn ouders en andere oud-Ruigoorders dan zijn overleden vind ik afschuwelijk. Ik zie voor mezelf wel een toekomst op Ruigoord. Misschien dat ik kan meehelpen om de culturele vrijhaven verder uit te bouwen. Maar eerst wil ik mijn school afmaken en de wereld zien.' Nanda heeft andere plannen: 'Naar Ruigoord-maatstaven ben ik waarschijnlijk heel burgerlijk. Ik schilder veel, maar kies toch voor zekerheid. Na mijn afstuderen ga ik aan de slag als docent kunstzinnige vorming. Ik vind het nu eenmaal belangrijk dat er eerst brood op de plank komt.'

Zo kwam er definitief een eind aan een bijzondere woongemeenschap die drie generaties heeft voortgebracht. Met een rugzak vol unieke herinneringen, hebben de bewoners zich moeten vestigen in de huidige maatschappij; een samenleving doordrenkt van regels, gezag en commercie. Maar hoewel Ruigoord is veranderd, is het zeker niet uitgebloeid. Het is nu een broedplaats waar dertig kunstenaars in alle rust werken aan hun oeuvre. Daarnaast timmert Stichting Ruigoord hard aan de weg om de kunstenaarskolonie te laten floreren. Rudolph, die coördinator van de stichting is: 'Onlangs is onze vergunning om te bestaan als culturele vrijhaven met tien jaar verlengd. Met vereende krachten, volgens de antiautoritaire traditie van Ruigoord, zullen wij verder gaan met het realiseren van inspirerende projecten. Zo organiseren we literaire avonden, multiculturele groepsactiviteiten, meerdaagse festivals, exposities en natuurlijk ook uitzinnige feesten. Iets groots en krankzinnigs neerzetten, dat is waar Ruigoord ook in de toekomst voor wil staan.'

Simon Vinkehoog: 'Van binnen ben ik nog steeds dat kleine jongetje van toen. Maar wel een jochie met veel levenskennis.'

ballonnenfeest

De Ruigoord-jongens zijn ouder geworden, maar zitten niet thuis te verpieteren achter de geraniums. Integendeel. Het jaarlijkse Ballonnenfeest, georganiseerd door de stichters van Ruigoord, was ook op 28 december 2007 wederom uitverkocht. Wij waren van de partij.

Niet toevallig vindt het Ballonnenfeest traditiegetrouw in Paradiso plaats. Ook de rocktempel dankt zijn bestaan aan krakers. In 1967 werd het leegstaande pand bezet door bekenden van Hans Plomp, Rudolph Stokvis en consorten, die op hun beurt in 1973 Ruigoord bezetten. Wat dat betreft opent Paradiso graag de deuren voor de gelijkgezinde 'zotten' van toen.

Grijze haren en idealisme

Aan het Ballonnenfeest hangt altijd een actueel thema, waar linkse mensen zich over het algemeen helemaal in kunnen vinden. Stond Paradiso vorig jaar in het kader van 'Zero-Intolerance' vol met opgedirkte politiemensen, vanavond staat 'De Ontmaskering van de Vergrijzing' centraal en laten bejaarden de tempel schudden op zijn grondvesten. Maar voordat het zo ver is, gaan we eerst naar het verkleedfeest, 's middags in Galerie Schaap in de Utrechtsestraat.

In de galerie van kunstenaar Jaap Simonis (33), een voormalige slagerij, hangen ballonnen. De dj speelt opzweepende muziek en mensen worstelen zich in de meest bizarre ouderwetse kledingstukken. Ruigoord-legende en 'levend kunstwerk' Fabiola (zie ook pagina 48) probeert alles in goede banen te leiden en neemt de visagie voor zijn rekening. Hij heeft het druk om iedereen van grijs haar, geschilderde wallen en rimpels te voorzien.

Ian (21), met opgeplakte baard, wikkelt zich in een doorzichtige vuilniszak. Het moet een lijkzak voorstellen: 'Daar gaat het toch om, naarmate je ouder wordt komt de dood dichterbij.' Hij voelt zich erg verbonden met Ruigoord en het Ballongezelschap. 'Iedereen is heel open en positief ingesteld. En ik zit zelf ook in de kraakscene. We zijn bezig met een pandje op de Zoutkeetsgracht.'

Onder de getransformeerde bejaarden bevinden zich opvallend veel jonge idealisten en beginnende kunstenaars. Erik (33) is zeeman bij Greenpeace en komt elk jaar naar het festival Landjuweel: 'De mensen die ik op Ruigoord heb leren kennen zijn allemaal tegen de consumptiemaatschappij en daarom is er een klik.' Tekenares Cathelijne (31) is voor het eerst op een feest van het Ballongezelschap en ontmoet hier veel gelijkgezinden: 'Ik vind het geweldig. Een kunstenaar moet altijd schipperen. Het is moeilijk om subsidies te krijgen en rond te komen. Netwerken is daarom erg belangrijk.'

Vrijheid

Tegen 21.00 uur vertrekt een bonte stoet 'oude' feestgangers naar Paradiso. Fabiola krijgt een ereplaats in een rolstoel. Al voortrollend vertelt hij met sterk Vlaams accent: 'Per toeval kwam ik terecht op Ruigoord. Een kennis had me uitgenodigd voor een feestje. Ik vond het erg geweldig. Hier kon ik eindelijk mezelf zijn en daarom ben ik dertig jaar blijven hangen.'

Maar de liberale tijden lijken voorbij. Fabiola vindt dat Amsterdam in veel opzichten verschrikkelijk achteruit is gegaan. 'De betutteling is ongekend. Ik heb nooit geweten dat je tegenwoordig een paspoort op zak moet hebben. En ook de agressie is toegenomen. Op straat werd ik zomaar door iemand aangevallen. De gek stak met zijn vinger in mijn oog omdat ik volgens hem ongelovig was.' Fabiola hekelt de hokjesgeest. 'Bejaarden gaan om met bejaarden, tieners met tieners, studenten met studenten. Iedereen zou juist met en door elkaar heen moeten leven. Maar vanavond, op het beste feest van het jaar, is verdeeldheid niet aan de orde. Iedereen voelt vrijheid boven alles!'

De harde kern

Terwijl Paradiso volstromt, bereiden zo'n zestig Ruigoord-vrienden zich achter de schermen voor op een avondvullend uitbundig optreden van dans, zang en toneel. Beneden in de vptounge, alleen toegankelijk voor mensen die bij de Ruigoord-familie horen, is het een feest der herkenning. Aan een ronde tafel zit de harde kern samen. Schrijfcoön Simon Vinkehoog, schrijver Hans Plomp, coördinator van Stichting Ruigoord Rudolph Stokvis, schilder Niels Hamel, een paar van hun kinderen en aanhang. Simon Vinkehoog rookt een joint en is druk in gesprek met zijn tafelenoten. Ondanks zijn leeftijd (79) is hij nog lang niet uitgerangeerd.

En dat maakt hem hét boegbeeld van het feest: 'Van binnen ben ik nog steeds dat kleine jongetje van toen. Maar wel een jochie met veel opgebouwde levenskennis. Wij vormen de nieuwe bejaarden, een groep met een grote knowhow die we graag overdragen aan de volgende generatie.'

De show gaat bijna beginnen. Hans begeeft zich in glitterjas naar de bühne. Hij zal de optredens aan elkaar praten. Zijn bloedmoosie jonge vriendin, dichteres Aixa (29) staat bij de bar. Leef-tijden zeggen haar niks: 'The nature of love overschrijdt alle tijdsgrenzen.' In de grote zaal juicht een uitzinnig publiek de artiesten toe. De avond vordert en de massa danst, bedwelmd in een nevel van wiet en alcohol.

Rond één uur 's nachts verschijnen alle artiesten op het podium om luidkeels het slotlied in te zetten: 'Het is tijd voor tijdloosheid. Jong, oud, arm, rijk, grijs, leef! We leven allemaal in dezelfde tijd, wereldwijd, dezelfde tijd.' Rudolph Stokvis die alles heeft gecoördineerd kan trots zijn. Het feest is geslaagd. Vanuit het dak daalt een acrobate naar beneden. Ze hangt aan een opengesprongen ballon en neemt onmenselijke houdingen aan. Zij is de belichaming van een nieuwe generatie. Flexibel en jong. Een generatie waar Rudolph heel bewust achter staat: 'Jongeren zullen het van ons overnemen. Zij moeten doorzetten waar we mee bezig zijn en hopelijk doen ze dat in dezelfde spirit.' ◀

